

BRANKO VUKMIR

UGOVORI O GRAĐENJU I USLUGAMA SAVJETODAVNIH INŽENJERA

Ugovori o projektiranju
Ugovori o građenju i isporuci opreme
Ugovori "ključ u ruke"
Projektno financiranje
Koncesije i ugovori BOT
Ugovori javno-privatnog partnerstva
FIDIC

ZAGREB, 2009.

SADRŽAJ

Predgovor	xix
Uvod	xxi
DIO I	1
OPĆENITO O UGOVORIMA O PROJEKTIRANJU I GRAĐENJU.....	1
Poglavlje 1	3
Značajke ugovora o građenju.....	3
Razvoj ugovora o građenju.....	3
Osobitosti ugovora o građenju.....	3
Što obuhvaća pojam „ugovor o građenju“?.....	6
Zajednički i suprotni interesi ugovornih strana.....	7
Poglavlje 2	9
Rizici, upravljanje i terminologija.....	9
Vrste rizika.....	9
Upravljanje ugovorima o građenju.....	9
„Međunarodni“ karakter ugovora o građenju.....	n
Terminologija.....	12
Inženjering.....	13
Konzalting.....	16
DIO II	19
PROPISI I OPĆI UVJETI	19
Poglavlje 3	21
Pravniokvir.....	21
Različiti pravni sustavi.....	21
Harmonizacija putem međunarodnih dogovora.....	24
Izvori prava građenja u Hrvatskoj.....	25
Poglavlje 4	35
Opći uvjeti za ugovore o građenju.....	35
Nacionalni uvjeti o pravu građenja.....	35
Opći uvjeti u Njemačkoj.....	35
Opći uvjeti u Austriji.....	37
Opći uvjeti u Velikoj Britaniji.....	37
Razvoj „međunarodnih“ ugovora o građenju.....	38
Razvoj „međunarodnih“ općih uvjeta o građenju.....	39
Razvoj uvjeta ugovora FIDIC.....	41
Novi UU FIDIC iz 1999.....	44
Pravna priroda UU FIDIC-a.....	47
Međunarodno pravo građenja?.....	47
Posebne uzance kao običaj?.....	49

DIO III	51
VRSTE UGOVORA O GRAĐENJU I SUDIONICI	51
Poglavlje 5	53
Ugovorni oblici.....	53
Vrste ugovora.....	53
Podjela ugovora koji se odnose na vrstu radova.....	54
Ugovori o transferu tehnologije.....	59
Koncesije, ugovori BOT i JPP.....	60
Odabir vrste ugovora.....	61
Sudionici ugovora o građenju.....	63
Poglavlje 6	67
Udruživanje izvođača.....	67
Oblici udruživanja.....	67
Hrvatsko ortaštvo.....	68
Njemački i austrijski <i>Arbeitsgemeinschaft</i>	69
Francuski „<i>groupment d'enterprise</i>”	71
Međunarodni <i>joint venture</i>	72
Poglavlje	7 75
Podugovaranje.....	75
Podugovaranje kod izvođenja radova građenja.....	75
Sloboda podugovaranja.....	76
Razlozi za podugovaranje.....	76
Pravni odnosi i rizici podugovaranja.....	77
Podugovaranje prema ZOO-u.....	78
Pravo na podugovaranje.....	79
Podugovaranje prema FIDIC-u.....	82
Podugovaranje u pravnoj teoriji.....	83
Imenovani podugovarači.....	84
Ugovorni odnosi kod podugovaranja.....	86
Pravni odnos između glavnog ugovora i podugovora.....	87
Stupanje na snagu i raskid podugovora.....	88
Plaćanje podizvođača.....	89
Izravno plaćanje podizvođaču.....	94
Izravna plaćanja prema ZOO-u.....	96
Postupak preuzimanja.....	97
Odgovornost za rad podizvođača.....	98
Rješavanje sporova.....	99
Opći uvjeti za podugovore.....	101

Poglavlje 8	103
Ugovori „ključ u ruke”.....	103
Ugovori „ključ u ruke” prema ZOO-u.....	103
Nepromjenjivost cijene.....	105
Ugovori „ključ u ruke” prema Posebnim uzancama o građenju....	105
Prvi prijedlog definicije ugovora „ključ u ruke”.....	105
Posljednja izmjena nZOO-a.....	106
Drugi razlozi za ugovaranje „ključ u ruke”.....	107
Ugovaranje cijena bez mjerenja izvedenih količina.....	108
Ugovori „ključ u ruke” u engleskom i američkom pravu.....	108
Ugovori „ključ u ruke” u međunarodnim vodičima.....	109
Ugovori „ključ u ruke” u međunarodnoj poslovnoj praksi.....	no
Ugovori „ključ u ruke” prema FIDIC-u.....	114
Odstupanja u praksi.....	114
Odstupanja u teoriji.....	115
DIO IV.....	117
SKLAPANJE UGOVORA	117
Poglavlje 9	119
Značajke sklapanja ugovora u građevinarstvu.....	119
Temeljna pravila o sklapanju ugovora.....	120
Sklapanje i izmjene ugovora o građenju.....	120
Sporost ugovaranja.....	121
Poglavlje 10	123
Pravni okvir.....	123
Pravni karakter poziva za podnošenje ponuda.....	123
Predugovorno razdoblje.....	124
Pravne posljedice pregovora.....	124
Prekid pregovora.....	126
Odgovornost iz pregovora u stranim pravnim sustavima.....	123
Odgovornost iz pregovora u području <i>common law</i>	129
Odgovornost iz pregovora prema međunarodno usvojenim načelima.....	131
Pravo ponude i prihvata.....	132
Trajanje ponude.....	133
Protuponuda.....	135
Ponuda u engleskom pravu.....	135
Pravo ponude i prihvata u engleskom pravu.....	136
Prihvat uz uvjet.....	137
Ponudbena garancija.....	138
Sklapanje ugovora putem pošte.....	139

Poglavlje 11.....	141
Predugovorni dogovori.....	141
Predugovor.....	141
Predugovor u stranim pravnim sustavima.....	145
Oblici predugovornih dogovora.....	147
Klasifikacija predugovornih dogovora.....	148
"Letter of Intent" u stranim pravnim sustavima.....	149
Letter of Comfort.....	152
Letter of Award.....	153
Heads of Agreement.....	155
Memorandum of Agreement.....	155
Memorandum of Understanding.....	156
Minutes of Meeting.....	157
"Pismo namjere" u hrvatskom pravu.....	157
Neki termini koji poništavaju obvezu.....	158
Gentlemen's Agreement.....	159
Dogovori uz klauzule <i>without prejudice</i> ili <i>subject to agreement</i>	159
Agreement to agree.....	160
Klauzule best effort.....	160
Kada se ugovor smatra sklopljenim.....	161
Razlika između "sklapanja ugovora" i "stupanja na snagu".....	164
Posljedice odgađanja stupanja ugovora na snagu.....	165
Poglavlje 12.....	167
Nadmetanje.....	167
Ugovaranje putem nadmetanja.....	167
Međunarodna praksa.....	167
Vrste nadmetanja.....	168
Odstupanje od propisanih uvjeta.....	170
Ispravljanje ili opoziv ponuda.....	172
Razvoj u Europskoj uniji.....	173
Hrvatski Zakon o javnoj nabavi.....	176
DIO V.....	179
UGOVORI O USLUGAMA SAVJETODAVNIH INŽENJERA.....	179
Poglavlje 13.....	181
Razvoj.....	181
Razvoj.....	181
Poslovi savjetodavnih inženjera.....	184
Vrste savjetnika.....	185
Vrste inženjerskih organizacija.....	186
Odnos naručitelj-savjetodavni inženjer (projektant) - izvođač....	186

Nezavisnost inženjerskih organizacija.....	188
Način biranja savjetodavnih inženjera.....	189
Biranje putem nadmetanja u Hrvatskoj.....	191
Poglavlje 14.....	195
Pravna narav ugovora o uslugama savjetodavnih inženjera.....	195
Pravna narav ugovora o projektiranju i savjetodavnim uslugama....	195
Ugovor o službi (radu) ili ugovor o djelu?.....	196
Ugovor o nalogu.....	198
Pravna priroda - usporedni prikaz.....	199
Hrvatsko pravo.....	200
Njemačka.....	202
Austrija.....	204
Francuska.....	204
Velika Britanija i SAD.....	205
Poglavlje 15.....	209
Pravniokvir.....	209
Opći uvjeti.....	209
Modeli ugovora.....	209
Opći uvjeti ili ugovori?.....	210
Koji opći uvjeti?.....	211
FIDIC „Bijela knjiga”.....	212
FIDIC - Modeli podugovora i ugovora o zajedničkom nastupu...	213
Zakonski propisi.....	215
Opći uvjeti ugovora u hrvatskom pravu.....	216
Strukovna organizacija arhitekata u Hrvatskoj.....	216
Poglavlje 16.....	219
Sadržaj ugovora o uslugama savjetodavnih inženjera.....	219
Sklapanje ugovora i sadržaj obveze.....	219
Ugovorne strane.....	219
Predmet ugovora i opseg posla.....	220
Sadržaj usluga savjetodavnih inženjera.....	221
Prava i obveze savjetodavnih inženjera.....	224
Moralna načela.....	225
Poštenje i savjesnost.....	226
Kršenje etičkih načela i povreda ugovora.....	227
Mjerilo stručnosti savjetodavnih inženjera.....	228
Suradnici i kooperanti (podugovarači).....	229
Ovlaštenja savjetodavnih inženjera.....	230
Usporedni prikaz ovlaštenja savjetodavnih inženjera.....	231

Poglavlje 17	235
Ugovorna dokumentacija i autorska prava.....	235
Ugovorna dokumentacija.....	235
Projekti, nacrti, specifikacije.....	235
Vrste projekata.....	236
Idejni projekt.....	236
Glavni projekt.....	236
Izvedbeni projekt.....	237
Ostali dokumenti.....	237
Specifikacije.....	237
Standardi.....	237
Elaborati.....	237
Projekti i ostala dokumentacija prema FIDIC-u.....	238
Hijerarhija ugovornih dokumenata.....	240
Poglavlje 18	241
Autorsko pravo na tehničku dokumentaciju.....	241
Autorsko pravo na tehničku dokumentaciju.....	241
Vlasništvo i autorsko pravo na projektima.....	241
Zaštita autorskih prava u Hrvatskoj.....	242
FIDIC ŽK iz 1987.....	245
FIDIC iz 1999.....	247
Poglavlje 19	249
Plaćanje naknade za usluge.....	249
Naknada na osnovi utrošenog vremena.....	250
Paušalna naknada.....	251
Naknada na bazi troškova s fiksnim honorarom.....	252
Naknada za raspoloživost.....	252
Naknada prema uspjehu transakcije.....	253
Naknada u postotku od cijene.....	253
Naknada u postotku od troškova.....	254
Posebna naknada vezana uz uspjeh (bonus).....	255
Stalna naknada.....	255
Način plaćanja.....	255
Osiguranje plaćanja.....	256
Poglavlje 20	259
Prilagođivanje cijene.....	259
Valuta ugovora i plaćanja.....	259
Bankarskegarancije.....	259
Tarife inženjerskih organizacija.....	259
Tarife u Hrvatskoj.....	260

Velika Britanija.....	260
Njemačka.....	261
Poglavlje 21.....	263
Odgovornost savjetodavnih inženjer.....	263
Vrste odgovornosti.....	263
Kaznena odgovornost.....	263
Građansko-pravna odgovornost.....	265
Građansko-pravna odgovornost u hrvatskom pravu.....	267
Odgovornost projekatnata za nedostatke.....	267
Odgovornost za bitne zahtjeve za građevinu.....	270
Odgovornost za proračun troškova.....	270
Odgovornost za izdavanju potvrda o plaćanju u engleskom pravu.....	273
Odgovornost iz nadzora.....	273
Obveza provođenja nadzora u Hrvatskoj.....	274
Vrste nadzora.....	276
Vrste nadzora u njemačkom pravu.....	277
Odgovornost iz nadzora u engleskom pravu.....	278
Nadzor prema UU FIDIC-u.....	280
Posebni suradnici Inženjera.....	282
Poglavlje 22.....	285
Podjela i ograničenje odgovornosti.....	285
Podjela odgovornosti između izvođača i savjetodavnog inženjera.....	285
Ograničenje odgovornosti.....	287
Ograničenje odgovornosti u hrvatskom pravu.....	287
Ugovorna ograničenja odgovornosti.....	288
Ograničenje odgovornosti prema UU FIDIC-u.....	289
Osiguranje od profesionalne odgovornosti.....	292
DIO VI.....	295
UGOVORI O GRAĐENJU.....	295
Poglavlje 23.....	297
Vrste ugovora o građenju.....	297
Vrste ugovora o građenju i njihova pravna narav.....	297
Mogući samostalni dijelovi ugovora o građenju.....	298
Isporuka i montaža opreme.....	298
Pravna priroda ugovora o isporuci i montaži opreme.....	299
Poglavlje 24.....	303
Oblik ugovora, predmet i opseg posla.....	303
Pisani oblik ugovora.....	303
Bitni elementi ugovora o građenju.....	304

Predmet ugovora.....	306
Opis opsega posla.....	307
Poglavlje 25.....	309
Početakgrađenja.....	309
Uvođenje izvođača u posao.....	309
Preuzimanje gradilišta.....	309
Pristup gradilištu.....	310
Predaja dokumentacije.....	311
Osiguranje predujma i financiranja.....	312
Dan početka izvođenja radova.....	312
Pripremni radovi.....	312
Privremene građevine.....	313
Izdavanje raznih odobrenja prema UU FIDIC-u iz 1999.....	313
Pravo na pristup gradilištu i početak rada prema UU FIDIC-u.....	314
Poglavlje 26.....	315
Ispitivanje i nadzor nad radovima.....	315
Pregled i ispitivanja za vrijeme građenja.....	315
Nadzor i probe nad opremom u postupku proizvodnje.....	316
Pristup postrojenjima u kojima se proizvodi oprema.....	317
Pregled nakon isporuke opreme.....	317
Nadzor nad građenjem.....	318
UU FIDIC, pravo nadzora i probe.....	319
Hrvatski propisi o nadzoru nad građenjem.....	320
Poglavlje 27.....	321
Rizik, posjed i vlasništvo.....	321
Prijelaz rizika i vlasništva.....	321
Značenja snošenja „financijskog rizika“.....	321
Ugovorno reguliranje snošenja rizika.....	322
„Prirodna“ raspodjela rizika.....	322
Podjela rizika prema nZOO-u.....	324
Postepeno preuzimanje i prijelaz rizika.....	326
Vlasništvo, posjed i rizik.....	327
Zakonodavno reguliranja prijelaza vlasništva.....	328
Prisilno preuzimanje vlasništva.....	330
Podjela rizika prema UU FIDIC-u.....	330
Prijelaz rizika prema ICC MC-u.....	331
Prijelaz vlasništva prema UU FIDIC-u.....	332
Pridržaj prava vlasništva.....	333
Pridržaj prava vlasništva u nekim pravnim sustavima.....	334

Poglavlje 28.....	337
Izmjene opsega ugovorenih radova.....	337
Razlozi za izmjenu opsega radova.....	337
Izvođenje naknadnih radova.....	338
Zahtjev za izvođenje naknadnih radova.....	339
Razlozi za traženje naknadnih radova.....	340
Ovlaštenje za traženje izmjena.....	340
Obveza i ovlaštenje izvođača za izvođenje naknadnih radova.....	341
Postupak traženja dozvole za izvođenje naknadnih radova.....	343
Traženje izvođača za izvođenjem naknadnih radova.....	343
Value engineering.....	344
„Izmjena” prema UU FIDIC-u.....	345
Prilagodba cijene izmjenama.....	346
Prilagodba cijene zbog nepredviđenih fizičkih uvjeta.....	347
Prilagodba cijene zbog izmjene propisa.....	348
Procjena vrijednosti izmjena prema UU FIDIC-u.....	348
Postupak potraživanja prema UU FIDIC-u.....	350
Razlikovanje „troškova” i „dobitaka”.....	353
„Dodatni radovi” u engleskom pravu.....	353
Ovlaštenja Inženjera da odredi izmjene.....	354
Poglavlje 29.....	357
Primopredajaradova.....	357
Postupak preuzimanja.....	357
Primopredaja kod građevinskih radova.....	357
Značenje ispitivanja opreme tijekom njezine izrade.....	359
Postupak primopredaje i prihvata postrojenja.....	359
„Hladne probe” i „probni rad”.....	360
„Dovršenje” prije „preuzimanja”.....	361
«Preuzimanje» radova.....	362
Privremeno preuzimanje.....	364
Odbijanje preuzimanja.....	364
Postupak ispitivanja u UU FIDIC-u iz 1999.....	365
Potvrde o preuzimanju u engleskom pravu građenja.....	368
Probe nakon preuzimanja.....	369
Poglavlje 30.....	371
Odgovornost izvođača.....	371
Odgovornost izvođača za projekt.....	371
Nastanak odgovornosti za projekt.....	371
Podjela odgovornosti prema hrvatskom pravu.....	372
Odnos odgovornosti projektanta (arhitekta) i izvođača.....	373

Odgovornost „revidenta”.....	378
Odgovornost za projekt prema engleskom pravu.....	378
Odgovornost izvođača za projekt prema UU FIDIC-u.....	380
Poglavlje 31.....	383
Odgovornost izvođača za nedostatke.....	383
Odgovornost izvođača za radove.....	383
Definicija "građevine".....	383
Vrste nedostataka.....	384
Posljedice postojanja nedostataka.....	386
Odnos odgovornosti za nedostatke iz ugovora o djelu i ugovora o građenju.....	388
Nedostatci u austrijskom pravu.....	389
Dužnost izvršenja djela i pravo nadzora.....	389
Odgovornost izvođača za naloge naručitelja.....	391
Odgovornost za materijale primljene od naručitelja.....	392
Poglavlje 32.....	393
Odgovornost za nedostatke postrojenja.....	393
Odgovornost za nedostatke postrojenja i opreme.....	393
Kada se mogu staviti prigovori zbog nedostataka?.....	393
Mjere zaštite naručitelja zbog nedostataka.....	394
Odgovornost izvođača za isporuku postrojenja.....	399
Razlika između "garancije" i jamstva.....	399
Ograničenja odgovornosti isporučitelja postrojenja.....	401
Što jamči isporučitelj opreme?.....	402
Garancijaučinka.....	405
Odgovornost za funkcionalnost.....	407
Osiguranje izvođača za rizik neuspjeha.....	408
Odgovornost za štetu u razdoblju garancije.....	409
Odgovornost isporučitelja nakon razdoblja garancije.....	410
Odbijanje preuzimanja objekta.....	411
Ograničenje odgovornosti za naknadu štete.....	412
Stupnjevanje "nepažnje".....	412
Ograničenje odgovornosti zbog "udaljenosti štete".....	414
Zakonska zaštita zbog propusta isporučitelja.....	415
Značenje „potvrđivanja" kvalitete izvedbe od trećih.....	416
Odgovornost izvođača za rad i materijale u engleskom pravu.....	417
Solidarna odgovornost naručitelja i izvođača prema trećima.....	418
Poglavlje 33.....	421
Razdoblje garancije ili održavanja.....	421
Nastavak obveza izvođača i nakon primopredaje.....	421

Zakonski i ugovorni rokovi za reklamacije.....	421
Obveza otklanjanja nedostataka nakon roka za reklamaciju.....	422
Obveza isporuke rezervnih dijelova.....	423
Obveza pružanja tehničke pomoći i održavanja.....	424
Trajanje obveza nakon preuzimanja.....	424
Razdoblje odgovornosti prema FIDIC-u.....	425
Poglavlje 34.....	427
Desetogodišnja odgovornost.....	427
Desetogodišnja odgovornost izvođača, projektanta i nadzornog organa.....	427
Desetogodišnja odgovornost u francuskom pravu.....	428
Desetogodišnja odgovornost u hrvatskom pravu.....	431
Sadržaj odgovornosti za «bitne zahtjeve za građevinu».....	432
Smjernica EU 89/106/EEC.....	434
Na koju se opremu odnosi desetogodišnja odgovornost.....	436
Na koje se objekte odnosi desetogodišnja odgovornost prema ZOO-u?.....	437
Opravdanost proširenja odgovornosti.....	438
Desetogodišnja odgovornost za nedostatke zemljišta.....	440
Podjela rizika za stanje zemljišta u inozemnoj praksi građenja.....	440
Pregled gradilišta prije sklapanja ugovora.....	443
Odgovornost izvođača za nedostatke zemljišta u hrvatskom pravu.....	444
Smanjenje i isključenje odgovornosti izvođača.....	446
„Elaborat“ o geotehničkim istražnim radovima.....	446
«Podobnost» zemljišta za građenje.....	447
Odgovornost projektanta i nadzornog inženjera.....	448
Gubitak prava.....	449
Pravo regresa.....	449
Odgovornost za stanje zemljišta prema novom FIDIC-u.....	451
Odgovornost za stanje gradilišta u engleskom pravu.....	452
Poglavlje 35.....	455
Rokovi izvođenja.....	455
Određivanje rokova izvođenja.....	455
Dužnost dovršenja djela u roku.....	455
Rok kao bitan element ugovora.....	455
Vrste kašnjenja.....	457
Program odvijanja radova.....	457
Produljenje rokova za izvođenje prema UU FIDIC-u.....	459
Poglavlje 36.....	461
Ugovorna kazna.....	461
Svrha ugovorne kazne.....	461

Terminologija.....	461
Ugovorna kazna prema ZOO-u.....	461
Temelj za određivanje ugovorne kazne.....	462
Nagrada kao protuteža ugovornoj kazni.....	463
Područja u kojima ugovorna kazna nije dopuštena.....	463
Ugovorna kazna za neispunjenje obveze.....	464
Ugovorna kazna za zakašnjenje.....	465
Raskid ugovora zbog zakašnjenja.....	466
Visina ugovorne kazne.....	468
Obračun i naplata ugovorne kazne.....	468
Ugovorna kazna, odustatnina i kapara.....	469
Odnos ugovorne kazne i štete.....	470
Kada se ugovorna kazna ne treba platiti.....	471
Tumačenja ugovora « <i>contra proferentem</i> ».....	472
<i>Liquidated damages</i> i <i>penalties</i> u <i>common lawu</i>	472
Kriteriji za razlikovanje.....	474
Kada se <i>liquidated damages</i> ne treba platiti.....	475
Naplata ugovorne kazne.....	476
Klauzula <i>forfeiture</i> kao ugovorna kazna.....	477
<i>Liquidated damages</i> u stranim pravnim sustavima.....	477
Ugovorna kazna u europskim pravnim sustavima.....	479
Ugovorna kazna prema općim uvjetima FIDIC-a iz 1987.....	481
Ugovorna kazna prema OU FIDIC-u iz 1999.....	482
UNCITRAL i ugovorna kazna.....	483
UNIDROITi ugovorna kazna.....	484
Poglavlje 37.....	485
Viša sila i otežane okolnosti.....	485
Uloga pojma „više sile”.....	485
Suprotni interesi ugovornih strana.....	485
Evolucija pojma „više sile”.....	486
"Viša sila" i "hardship".....	488
<i>Force majeure</i> prema francuskom <i>Code civilu</i>	490
„Viša sila" prema njemačkom BGB-u.....	492
<i>Frustration</i> engleskog prava.....	494
Promijenjene okolnosti i izvanredni događaji prema ZOO-u.....	500
Promijenjene okolnosti (otežano ispunjenje).....	501
Izvanredni događaji (nemogućnost ispunjenja).....	502
Posljedice nemogućnosti izvršenja obveza.....	503
Tko može zahtijevati raskid ugovora?.....	504
Materijalne posljedice više sile.....	505

Materijalne posljedice <i>hardshipa</i>	506
Praktična strana ugovaranja ispričavajućih okolnosti.....	506
Viša sila kod trećih strana.....	508
Način ugovaranja klauzule <i>hardship</i>	508
Zahtjev za izmjenom ugovora.....	509
Dužnost obavješćivanja.....	509
Viša sila prema PUG-u.....	510
Viša sila prema novom UU FIDIC-u.....	511
Poglavlje 38.....	513
Privremeni prekid radova.....	513
Institut privremenog prekida radova.....	513
Pravo naručitelja na privremeni prekid.....	513
Pravo izvođača na privremeni prekid radova.....	514
Postupak najave prekida.....	515
Posljedice privremene obustave radova.....	515
Privremeni prekid zbog neplaćanja u engleskom pravu.....	516
Privremeni prekid prema novom UU FIDIC-u.....	517
Poglavlje 39.....	519
Raskid ugovora.....	519
Mogućnost raskida ugovora.....	519
Razlozi za raskid ugovora.....	519
Razlozi naručitelja za raskid ugovora.....	520
Razlozi naručitelja za raskid ugovora prema UU FIDIC-u.....	521
Raskid naručitelja bez obrazloženja.....	521
Raskid naručitelja s razlogom prema FIDIC-u.....	523
Raskid naručitelja bez obrazloženja prema FIDIC-u.....	523
Pravo izvođača na raskid ugovora.....	524
Raskid ugovora prema hrvatskom pravu.....	524
Posljedice raskida ugovora.....	526
Salvatorna klauzula.....	528
Pravo izvođača na raskid ugovora prema FIDIC-u.....	528
Raskid ugovora prema engleskom pravu.....	529
DIO VII.....	531
FINANCIJSKE ODREDBE.....	531
Poglavlje 40.....	533
Cijene.....	533
Ugovaranje cijena kod građevinskih radova.....	533
Načini ugovaranja cijena.....	533
Vrste proračuna.....	534
Približni proračun.....	534

Proračuni bez jamstva i s jamstvom.....	535
Proračun bez izričitog jamstva.....	535
Proračun s izričitim jamstvom.....	536
Jedinične cijene.....	537
Paušalna cijena.....	539
Paušalna cijena i paušalni opseg radova.....	541
Vrste paušalnih cijena.....	541
Razlika između paušalne i „čvrste“ cijene.....	542
Cijene kod ugovora „ključ u ruke“.....	542
Razlika između paušalne cijene i proračuna s izričitim jamstvom.....	544
„Lump sum“ i „entire contracts“ u engleskom pravu.....	544
Paušalna cijena u njemačkom pravu.....	545
Paušalna cijena u francuskom pravu.....	545
Cijena uz naknadu troškova.....	546
Ugovori s listama cijena.....	548
Mješoviti ugovori.....	548
Target prices.....	548
Općenite klauzule za kontrolu cijena.....	549
Nagrada izvođaču.....	549
Ugovaranje cijena prema UU FIDIC-u.....	550
Poglavlje 41.....	551
Plaćanje.....	551
Način plaćanja.....	551
Plaćanje prema ZOO-u i PUG-u.....	551
Predujam.....	552
Kamate na predujam?.....	553
Predujam i revizija cijene.....	554
Privremene situacije.....	554
Zadržani iznosi.....	555
Kamate na neplaćene iznose.....	556
Prijeboj potraživanja naručitelja.....	557
Privremene i konačna situacija prema UU FIDIC.....	558
Poglavlje 42.....	561
Prilagodba i zaštita cijene.....	561
Klauzule za zaštitu i prilagodbu cijena.....	561
Načelo monetarnog nominalizma.....	561
Revizija cijene.....	562
Vrste klauzula za zaštitu ili reviziju cijena.....	562
Prilagodba cijene.....	564
Klauzule klizne skale.....	565

Klizna skala EEK UN.....	566
Sastavljanje klizne skale u OU-u 188. i 574.....	567
Indeksna metoda.....	571
Metoda dokumentarnog utvrđivanja promjene cijene.....	572
Klauzule promjene količina.....	573
nZOO i izmjena cijena.....	573
Sustav izmjene cijena.....	575
Odredba o nepromjenjivosti cijena.....	577
Mogućnost raskida zbog povećanja cijena.....	578
Posljedice raskida ugovora.....	579
Pravo naručitelja na sniženje ugovorene cijene.....	579
Vremensko razdoblje mjerodavno za kretanje cijena.....	580
Izmjene cijena prema UU FIDIC-u.....	580
Izmjena cijena prema PUG-u.....	581
Poglavlje 43.....	583
Valutne zaštitne klauzule.....	583
Zaštitavrijednostivaluta.....	583
Uloga valuta u ugovorima.....	583
Problemi promjene vrijednosti novca.....	584
Valutne klauzule.....	585
Klauzule strane valute.....	586
Klauzula valute vrednovanja i valute plaćanja.....	586
Klauzula fiksnog tečaja.....	588
Klauzule označivanja duga u nekoliko valuta.....	590
Klauzule izbora valuta.....	591
Klauzule izbora mjesta plaćanja.....	592
Klauzula kombinacije valuta.....	592
"Košara valuta".....	593
Zlatne klauzule.....	593
Poglavlje 44.....	595
Projektno financiranje.....	595
Novi načini financiranja građevinskih radova.....	595
Koncesije.....	595
Privatna financijska inicijativa.....	596
Ugovori o građenju i JPP.....	596
Financiranje izgradnje objekata JPP.....	597
Projektno financiranje.....	598
Vrste kapitala.....	598
Ulagački kapital.....	598
Zajmovni kapital.....	599

Srednji kapital.....	600
Pričuvni kapital.....	600
Poglavlje 45.....	601
Posljedice novog načina financiranje na ugovornu odgovornost sudionika.....	601
Položaj i odgovornosti sudionika u ugovorima javno-privatnog partnerstva.....	601
Sudionici u JPP ugovorima.....	602
Uloge sudionika kod „klasičnog“ načina ugovaranja.....	602
Odnosi odgovornosti kod ugovaranja JPP projekata.....	603
Uloga JLS-a kod ugovaranja JPP-a.....	604
Uloga „sponzora“ kod JPP ugovora.....	608
Tvrtka posebne namjene (TPN).....	609
Izvođač građevinskih radova.....	609
Podjela rizika.....	610
Banke.....	613
Novi zakoni o koncesijama i o JPP.....	614
Poglavlje 46.....	617
Kreditiranje radova.....	617
Razlika između građevinskih radova i isporuka opreme.....	617
Mjenica kao sredstvo osiguranja kreditnih obveza.....	617
Vrste mjenica i međunarodno kreditiranje.....	617
Pobliže o prednostima mjenice.....	618
Vlastita mjenica - " <i>Promissory Note</i> ".....	620
Bjanko mjenica.....	621
Terminologija i pojmovi engleskog i američkog prava.....	624
Poglavlje 47.....	627
Ugovorna osiguranja za izvršenje obveza.....	627
Vrste ugovornih osiguranja.....	627
Osiguranja potraživanja izvođača.....	627
Osiguranja naručitelja - garancije na prvi poziv.....	629
Razlika između jamstva i apstraktne garancije.....	630
Pravna priroda garancija.....	632
Razlike između "garancije" i „ <i>bonda</i> ".....	633
Vrste <i>bondova</i>	634
O čemu ovisi apstraktnost garancija?.....	635
Garancije kod ugovora o građenju.....	636
Ponudbena garancija (<i>tender guarantee</i>).....	636
Garancija za predujam (<i>advance payment guarantee</i>).....	638

Garancija za dobro izvršenje posla (<i>performance guarantee</i>).....	639
Garancija povrata zadržanih iznosa (<i>retention guarantee</i>).....	640
Garancija učinka.....	640
<i>Standby</i> akreditiv kao garancija.....	640
Kontragarancije.....	642
Ujednačena pravila MTK.....	643
Pojedine odredbe garancija na poziv.....	644
Utjecaj prijave na apstraktne obveze.....	646
Prijevara kao temelj za obustavu plaćanja.....	647
Mjere zaštite.....	648
Proširenje osnove za obustavu isplate.....	649
Kako dokazati prijevaru?.....	656
Utjecaj više sile ili nemogućnosti izvršenja na apstraktnost.....	657
Utjecaj nezakonitosti na apstraktnost.....	657
Poglavlje 48	659
Osiguranje.....	659
Obveza osiguranja.....	659
Vrste osiguranja.....	659
Podjela odgovornosti za rizike.....	659
Opseg osiguranja.....	661
Police osiguranja.....	661
Osiguranje izvođača.....	662
Osiguranje savjetodavnih inženjera.....	665
Osiguranje naručitelja.....	665
Usklađivanje osiguranja.....	665
Osiguranje prema UU FIDIC CK-u.....	666
Osiguranje prema novom UU FIDIC-u.....	667
DIO VIII	669
RJEŠAVANJE SPOROVA	669
Poglavlje 49	671
Razvoj načina rješavanja sporova.....	671
Izbor sudišta kao pravo trgovaca.....	671
Neizbježnost sporova.....	671
Sudsko rješavanje sporova.....	671
ADR - Alternative Dispute Resolution.....	673
Pojava DAB-a.....	674
Prethodni postupci za rješavanje sporova.....	674
Povjerenstvo za rješavanje sporova Svjetske banke.....	675
Povjerenstvo za rješavanje sporova prema FIDIC-u iz 1999.....	675

Arbitražno rješavanje sporova.....	676
Institucionalne i <i>ad hoc</i> arbitraže.....	677
Specifičnosti arbitražnog rješavanja sporova u građevinarstvu.....	679
Sporazum o arbitraži.....	679
Sadržaj arbitražne klauzule.....	680
Posljedice loše sročene arbitražne klauzule.....	683
Odnos sudova i arbitraže.....	685
Arbitražni forumi.....	687
Arbitražno sudovanje u Hrvatskoj.....	694
Poništaj arbitražnih odluka.....	695
Priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka.....	696
DODATCI.....	699
Dodatak 1.: Zakon o obveznim odnosima - Izvadci iz Zakona.....	701
Dodatak 2.: Posebne uzance o građenju.....	721
Dodatak 3.: Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji - Izvadak iz Zakona.....	741
Dodatak 4.: Podjela rizika između izravnih sudionika JPP ugovora.....	767
Dodatak 5.: Primjerci bankarskih garancija.....	769
Dodatak 6.: Klizna skala Ekonomske komisije za Europu.....	777
KRATICE.....	783
LITERATURA.....	787
STVARNO KAZALO.....	803
BILJEŠKA O AUTORU.....	823

Predgovor

Knjigu koju sada stavljam na raspolaganje zainteresiranim čitateljima nastavak je moga dugogodišnjeg rada koji se odnosi na tu gradu. Godine 1980. objavio sam prvo izdanje knjige *Ugovori o izvođenju investicijskih radova (međunarodni)* - u dva sveska. Prvi svezak sadržavao je prikaz pravnih pitanja kod ugovora o građenju i uslugama savjetodavnih inženjera, a drugi svezak sadržavao je prijevode i originale mnogih općih uvjeta koji su se tada upotrebljavali u međunarodnim ugovorima o građenju. Drugo (prerađeno i dopunjeno) izdanje te knjige objavljeno je 1990., u istom formatu u dva sveska. Izdavač za oba izdanja bio je tadašnji *Centar za informacije i publicitet* iz Zagreba, u kojem su njihov direktor, pokojni Bruno Amerl i glavna urednica Jagoda Zelić-Rukavina, pokazali veliki interes za objavljivanje tih knjiga.

Od drugog izdanja navedenih knjiga prošlo je gotovo dva desetljeća. Iako su prva dva izdanja rasprodana, zbog rata i drugih gospodarskih poteškoća neko vrijeme nije bilo pravog interesa građevinskih tvrtki za rad u inozemstvu, a i građevinska djelatnost u zemlji je neko vrijeme bila slabog intenziteta. Pozitivne promjene počele su se javljati nakon 2000. godine kada je započela gradnja velikih infrastrukturnih projekata u Hrvatskoj, a nastavilo se i tijekom prvoga desetljeća 21. stoljeća. Hrvatska je građevinska operativa uvijek bila jaka i sposobna sudjelovati u izgradnji velikih domaćih i međunarodnih projekata, a tu je snagu dobro pokazala oživljavanjem svoje djelatnosti u posljednjih desetak godina.

No, hrvatske su organizacije savjetodavnih inženjera uvijek zaostajale za velikim građevinskim tvrtkama i nisu u inozemstvu uspijevale samostalno ugovarati veće poslove. Razlozi za to su različiti, ali jedan je nesumnjivo u tome što savjetodavni inženjeri nisu bili osposobljeni upravljati ugovorima onako kako se to traži prema uvjetima ugovora FIDIC. Dok su domaći projektanti na svjetskoj razini, kada je riječ o njihovoj stručnosti i poslovima projektiranja, u poslovima vođenja i upravljanja projektima znatno zaostaju za svjetskim konzultantskim biroima. Ima nekih naznaka da se i ta situacija počela polagano mijenjati.

Hrvatska će građevinska operativa i hrvatske projektne organizacije morati u budućnosti sve više tražiti poslove na stranim tržištima. S jedne strane, kada domaće tržište postane zasićenim, ugovaranje u inozemstvu jamči zaposlenost i kontinuitet njihova rada. S druge strane, kada Hrvatska postane članicom Europske unije, rad domaćih tvrtki u Europi bit će mnogo jednostavniji nego što je danas. Istodobno će i konkurencija stranih tvrtki biti oštrija i u Hrvatskoj. Da bi se domaće organizacije za to buduće vrijeme pripremile, potrebno je mnogo uložiti u razvoj domaće sposobnosti ugovaranja radova i vođenja građevinskih ugovora i radova.

Dok neke domaće organizacije savjetodavnih inženjera već danas pokazuju interes za širenje na globalno svjetsko tržište, njihovo će širenje biti u izravnoj korelaciji s njihovom sposobnošću odgovoriti zahtjevima takvih poslova.

Ova bi knjiga, zapravo, mogla biti treće izdanje moje ranije knjige. Nisam ju, međutim, označio kao treće izdanje zbog toga što su i struktura izlaganja, pa i njezin sadržaj, tako temeljito promijenjeni da, ustvari, predstavlja novu knjigu. Ipak, u nekim sam se dijelovima oslanjao na raniji tekst i zbog toga ne mogu propustiti naglasiti taj kontinuitet. Pojedina stajališta imaju potporu u već ranije rabljenim izvorima koje nisam uvijek nadopunjavao novim izvorima. Riječ je o onim dijelovima koji se bitno ne bi promijenili i da su se rabili noviji izvori.

Raniji naslov *Ugovori o izvođenju investicijskih radova u inozemstvu* bio je nametnut zakonskim propisima koji su tako imenovali ugovore iz područja građenja. Tom sam nazivu i tada prigovarao kao neodgovarajućem. Danas se ti ugovori mogu jednostavno nazivati „*ugovori o građenju*” pa i kada sadržavaju istodobno i isporuku opreme i ugovore o uslugama savjetodavnih inženjera, a kada nije riječ o samostalnom ugovaranju takvih usluga.

Pojedine dijelove rukopisa (ukupno 8 poglavlja) pregledao je prof. dr. Vlado Skendrović, savjetnik Svjetske banke u Zagrebu, dok je ukupno tri poglavlja pregledao prof. dr. Šaša Marenjak, obojica profesori na Građevinskom fakultetu u Osijeku. Njihove su primjedbe uzete u obzir. Ovom prilikom obojici iskreno zahvaljujem na njihovu trudu. No, odgovornost za sva stajališta ostaje i nadalje autorova. Također zahvaljujem gospodinu Anti Vidoviću, urednik u RRiF-u koji je izradio stvarno kazalo u ovoj knjizi. Nadalje, zahvaljujem dr. Vladi Brkaniću, glavnom uredniku RRiF-a na svesrdnoj podršci u izdavanju ove knjige.

I na kraju, nakon predaje rukopisa na lekturu, krajem prošle godine objavljeni su novi propisi i to Zakon o koncesijama, Zakon o javno-privatnom partnerstvu i Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji. Te smo propise naknadno obradili i povezali ih s već obrađenom gradom. Zbog toga je došlo do zakašnjenja od planiranog roka izlaska iz tiska ove knjige. Nadam se da ovo povećanje sadržaja i obuhvaćanje novih propisa opravdava ovo kašnjenje.

Autor

U Zagrebu 1. ožujka 2009.